

Balansbeheer onder de Wet toekomst pensioenen

1/3

Inleiding

De overgang van het FTK naar de Wtp leidt tot een fundamentele herziening van het balansbeheer van een pensioenfonds. Onder de nieuwe premieregelingen ontstaat er een meer expliciete scheiding tussen het beheer van het fondsvermogen (gericht op een efficiënte en beheerste bedrijfsvoering) en het pensioenvermogen (gericht op realiseren van een deugdelijk pensioenproduct). Hoe dat eruit ziet en wat dit betekent voor de verantwoordelijkheid voor pensioenfondsbestuurders wordt in dit artikel verder uitgewerkt.

Balansbeheer

Zoals bij elk bedrijf geeft de balans en winst- en verliesrekening goed inzicht in de financiële risico's van een bedrijf. De overgang van het Financieel Toetsingskader (FTK) naar de Wet Toekomst Pensioenen (Wtp) betekent een fundamentele shift in het balansbeheer. Hoe ziet deze overgang eruit?

FTK

Onder het FTK wordt een (voorwaardelijke) uitkering toegezegd. Het eigen vermogen/buffer van een pensioenfonds is gelijk aan het pensioenvermogen minus de kostprijs van de toekomstige uitkering (de voorziening pensioenverplichtingen/VPV). Dreigt het eigen vermogen onder het vereist eigen vermogen terecht te komen dan krijg je met de toezichthouder te maken en moet er een herstelplan worden ingediend.



De belangrijkste 'drivers' van veranderingen in het eigen vermogen onder het FTK zijn:

- rentemismatch (verschil tussen rendement matchingportefeuille minus waardeverandering verplichtingen als gevolg van renteveranderingen);
- rendement op zakelijke waarden (minus financieringsrente);
- veranderingen in en resultaten op langlevensrisico's;
- premieresultaat (verschil tussen binnengekomen premie en kostprijs van de toegezegde pensioenuitkering);
- indexaties of kortingen.

Daarnaast hebben operationele resultaten een effect op het eigen vermogen (waarover later meer), maar deze hebben onder het FTK veelal een relatief beperkte bijdrage ten opzichte van bovengenoemde effecten.

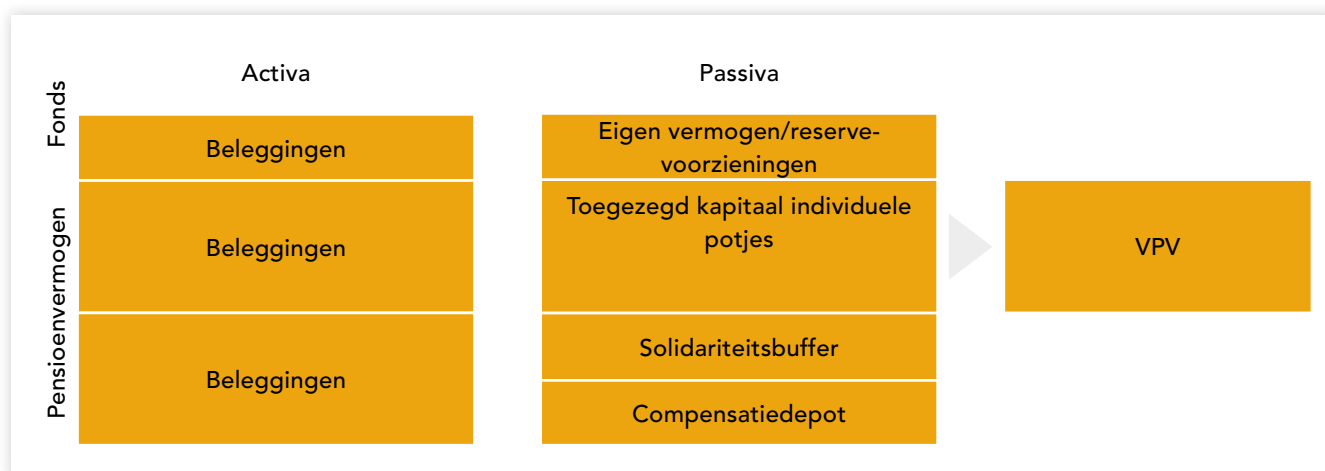
Voor pensioenfondsbestuurders is deze financiële opzet vanuit hun eigen verantwoordelijkheid bekeken vrij 'safe' aangezien de meeste factoren niet direct beïnvloedbaar zijn. Indien het eigen vermogen te laag wordt (of zelfs negatief) dan ligt dat waarschijnlijk aan de rendementen op de financiële markten, het feit dat mensen langer leven, het feit dat de premie onvoldoende was of in het verleden te hoog toegekende indexaties. Bovendien werken de meeste effecten hetzelfde door bij andere pensioenfondsen, waardoor iedereen min of meer 'in hetzelfde schuitje' zit.

Dit gaat wezenlijk veranderen onder de Wtp.

De Wet toekomst pensioenen

Onder de Wtp komt er een expliciete scheiding tussen:

- fondsvermogen: het vermogen dat aangehouden wordt om de continuïteit van de pensioenuitvoering te garanderen (in feite het vermogen van de aanbieder van het pensioenproduct);
- pensioenvermogen: het vermogen dat bestemd is voor toedeling aan de deelnemers, inclusief solidariteitsbuffer en eventueel compensatiedepot (dus het pensioenproduct zelf).



Wat zijn in deze opzet de belangrijkste 'drivers' van veranderingen in het eigen vermogen? Wanneer komt een pensioenfonds in de financiële problemen onder de Wtp?

Alle belangrijke drivers onder het FTK (namelijk rentemismatches, rendement zakelijke waarden, langlevensrisico, premieresultaat en indexaties) hebben onder de Wtp geen enkel effect meer op het eigen vermogen van het pensioenfonds! Dat is namelijk het basisidee van een premie-overeenkomst: de uitkeringsrisico's komen bij de deelnemer terecht. De pensioenuitvoerder maakt dit voor de deelnemer nog wel inzichtelijk door het opgebouwde kapitaal om te rekenen naar een verwachte uitkering. Maar het effect op het eigen vermogen is nihil: immers beleggingen = toegezegd kapitaal = contante waarde uitkeringen (NB: we negeren voor het gemak het effect van spreiding). De solidariteitsbuffer (wat overigens geen eigen vermogen is van het pensioenfonds) en een eventueel compensatiedepot zorgen voor eventuele aanvullingen hierop.

Betekent dit dan dat het bestuur hier geen verantwoordelijkheid voor draagt? Natuurlijk wel! Het pensioenfonds is en blijft verantwoordelijk voor het realiseren van een deugdelijk financieel product (op basis van de door de sociale partners overeengekomen pensioenregeling). Hierbij speelt met name de aansluiting tussen de risicohouding, de investment beliefs, de toedelingsregels, de beleggingsstrategie en de beleggingsimplementatie een belangrijke rol. Daar kan een pensioenfondsbestuur als aanbieder van het pensioenproduct zeker op worden aangesproken. Maar de continuïteit van het fonds staat hierdoor niet meteen onder druk.

Dit laatste is pas het geval als het pensioenfonds (als aanbieder van het pensioenproduct) in de problemen komt doordat er een tekort ontstaat in het fondsvermogen. Dit kan o.a. het geval zijn als:

- de daadwerkelijke uitvoeringskosten sterk afwijken van de kostenvoorziening die hiervoor is opgenomen;
- er fouten ontstaan in de uitvoering als gevolg van gebrekkige datakwaliteit, zoals bijvoorbeeld het verwerken van mutaties met terugwerkende kracht of de situatie van 'geen premie, wel recht';
- er hoge kosten van juridische procedures zijn;
- er een negatief resultaat ontstaat op collectieve verzekeringen (bijvoorbeeld arbeidsongeschiktheid);
- het fondsvermogen negatief rendeert.

Deze posten hebben in de basis niets te maken met de financiële risico's van het pensioenproduct zelf, maar met een beheerste en kostenefficiënte bedrijfsvoering. De kwaliteit van de bedrijfsvoering is derhalve key in het balansbeheer van een pensioenfonds onder Wtp en kan leiden tot discontinuïteit van het pensioenfonds. Het bestuur van het pensioenfonds zal daarom van tevoren zeer goed moeten nadenken over een realistische inschatting van de uitvoeringskosten (en daar een voorziening voor aanleggen) en een realistische inschatting van de overige operationele risico's (en daar een operationele reserve voor aanleggen). De aanvaarding van de opdracht tot uitvoering van de pensioenregeling tegen een bepaald kostenniveau schept de nodige verantwoordelijkheid en zal dan ook weloverwogen moeten worden genomen.

Wat als er een tekort is?

En dan komen we weer terug op de vraag 'hoe wordt een tekort in het eigen vermogen gedekt?'. Als je als pensioenfonds dit gaat financieren uit het pensioenvermogen (bijvoorbeeld uit de solidariteitsreserve), dan heb je toch echt wel wat uit te leggen, zowel aan de toezichthouder, maar toch vooral aan je deelnemers.

Het alternatief? Teruggaan naar de werkgever (de sponsor) en aangeven dat je als bestuurder de opdracht tot uitvoering van de pensioenregeling toch iets te rooskleurig hebt ingeschat en nog extra financiering nodig hebt om de gaten te dichten? Dat zou kunnen, maar het is de vraag of de werkgever hierin mee gaat. Want, laten we wel wezen, indien op dat moment een andere pensioenuitvoerder de opdracht wil uitvoeren en dat wil doen tegen lagere uitvoeringskosten (ter dekking van het gat dat is ontstaan) dan zou een overstap best een reële optie kunnen zijn.

Kortom

De Wtp zou meer transparantie gaan bieden. Of dat gelukt is voor de deelnemers is de vraag. Maar de verantwoordelijkheid van de pensioenfondsbestuurder wordt wel een stuk helderder. De opdracht is duidelijk: een deugdelijk pensioenproduct bieden op basis van een beheerste en efficiënte bedrijfsvoering. Dit vereist wel dat bestuurders inzicht moeten hebben in alle financiële en ook niet-financiële risico's en de uiteindelijke resultaten hiervan. Verschuilen achter de ontwikkelingen op de financiële markten en verwachte sterftekanalen kan immers niet meer!

Het pensioenfonds dat de meest efficiënte, foutloze pensioenuitvoering kan bieden (al dan niet door uitbesteding aan de 'best-in-class' dienstverleners) zal de grootste kans hebben om toekomstbestendig te zijn.